

Oppsummering etter tilsyn med kommunenes smittevernberedskap ved 6 flyplasser med internasjonal flytrafikk

HELSETILSYNET

tilsyn med sosial og helse

Rapport fra Helsetilsynet 1/2004
Oppsummering etter tilsyn med kommunenes smittevernberedskap
ved 6 flyplasser med internasjonal flytrafikk. Mars - mai 2003.
Februar 2004

ISSN: 1503-4798 (elektronisk utgave)

Denne utgivelsen ble publisert mars 2004 og finnes bare
på Helsetilsynets nettsted www.helsetilsynet.no

Design: Gazette
Elektronisk versjon: Lobo Media

Statens helsetilsyn
Postboks 8128 Dep, NO-0032 OSLO, Norway
Telefon: 21 52 99 00
Faks: 21 52 99 99
E-post: postmottak@helsetilsynet.no

Innhold

1 Innledning	4
2 Bakgrunn for tilsynet	5
3 Regelverk	6
4 Revisjonslag	7
5 Metode og tema	9
6 Funn – avvik og merknader	10
6.1 Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (systemrevisjon)	10
6.2 Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (verifikasjon)	11
6.3 Bergen kommune - Bergen lufthavn Flesland	11
6.4 Sandefjord kommune - Sandefjord lufthavn Torp	12
6.5 Sola kommune - Stavanger lufthavn Sola	12
6.6 Stjørdal kommune - Trondheim lufthavn Værnes	12
6.7 Kristiansand kommune - Kristiansand lufthavn Kjevik	13
7 Oppsummering av funnene og oppfølging av avvikene	14
8 Vurdering	15
9 Tilrådinger	16
Vedlegg	
Brev til Helsedepartementet av 9. februar 2004.....	17

1 Innledning

Denne oppsummeringen er gjort av revisjonsleder etter at alle tilsynene var avsluttet. Oppsummeringen er basert på innholdet i de syv tilsynsrapportene som tidligere er sendt vertskommunene for flyplassene, samt på inntrykk fra tilsynene som ikke omtales i tilsynsrapportene.

I de ordinære tilsynsrapportene er konklusjonene presentert som avvik¹ og merknader.² I denne oppsummeringen er det gjort ytterligere systematisering av de viktigste resultatene gjennom en sammenstilling av funn og konklusjoner fra alle 7 tilsynene. Dette er gjort for å se om det kan være noen felles bakenforliggende årsaker til de mangler og svakheter som er påvist.

Felles bakenforliggende årsaker kan enten ligge innenfor eller utenfor det kommunene har styring med. Det kan i denne sammenheng være viktig å minne om at den som har eierskap til problemer og årsakene til problemene, også som regel sitter med ansvaret for og nøkkelen til løsningen.

Vi mener erfaringene fra tilsynet bør brukes til forbedring - både nasjonalt og lokalt. Vi har derfor tatt med et kapittel kalt "Tilråding" der vi peker på forhold som revisjonsleder mener de sentrale helsemyndigheter bør se nærmere på.

1) Avvik defineres som mangel på oppfyllelse av myndighetenes krav

2) Merknader er forhold som ikke omfattes av definisjonen for avvik, men der tilsynsmyndighetene mener det er et forbedringspotensial

2 Bakgrunn for tilsynet

Helsetilsynet fikk 18. mars 2003 i oppdrag av Helsedepartementet å gjennomføre tilsyn med ABC - beredskapen (beredskap mot atom-, bakteriologiske- og kjemiske midler) ved Oslo Lufthavn Gardermoen. Bakgrunnen for departementets oppdrag var den nylig oppståtte sars - epidemien (sars = alvorlig, akutt luftveissyndrom / severe acute respiratory syndrome) og invasjonen i Irak.

”A- og C – komponenten” i oppdraget ble ikke tillagt vesentlig vekt, da den i hovedsak blir ivaretatt av instanser utenfor kommunen. Etter at det var gjennomført to tilsyn ved Ullensaker kommunes smittevernberedskap ved Oslo lufthavn Gardermoen, besluttet Helsedirektøren 22. april 2003 at det skulle gjennomføres tilsyn med smittevernberedskapen i Bergen kommune (Bergen lufthavn Flesland), Sandefjord kommune (Sandefjord lufthavn Torp) og Sola kommune (Stavanger lufthavn Sola). Bakgrunnen for beslutningen var tilsynsmyndighetenes behov for oppdatert kunnskap om smittevernberedskapen i de aktuelle flyplasskommunene. Helsedirektøren besluttet videre 29. april 2003 at tilsynet også skulle omfatte Stjørdal kommune (Trondheim lufthavn Værnes) og Kristiansand kommune (Kristiansand lufthavn Kjevik). Utvelgelsen av kommuner baserte seg på en risikoanalyse der omfanget av flyplassens utenlandstrafikk ble tillagt stor vekt. Risikoanalysen ble gjennomført i etter kontakt med Luftfartstilsynet.

Tilsynene ble utført gjennom samarbeid mellom Statens helsetilsyn og Helsetilsynet i det aktuelle fylket. Gjennomføringen skjedde etter følgende plan (datoer for tilsynet i parentes):

1. Ullensaker kommunes smittevernberedskap ved Oslo lufthavn Gardermoen (systemrevisjon) (19. mars 2003)
2. Ullensaker kommunes smittevernberedskap ved Oslo lufthavn Gardermoen (verifikasjon) (14. april 2003)
3. Bergen kommunes smittevernberedskap ved Bergen lufthavn Flesland (23. april 2003)
4. Sandefjord kommunes smittevernberedskap ved Sandefjord lufthavn Torp (25. april 2003)
5. Sola kommunes smittevernberedskap ved Stavanger lufthavn Sola (28. april 2003)
6. Stjørdal kommunes smittevernberedskap ved Trondheim lufthavn Værnes (7. mai 2003)
7. Kristiansand kommunes smittevernberedskap ved Kristiansand lufthavn Kjevik (9. mai 2003)

3 Regelverk

Følgende regelverk er lagt til grunn ved tilsynet:

- Lov av 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer.
- Lov av 30. mars 1984 nr. 15 om statlig tilsyn med helsetjenesten.

4 Revisjonslag

- Tilsynene er gjennomført av medarbeidere i Statens helsetilsyn og Helsetilsynet i fylkene. Seniorrådgiver Magnar Kleppe, Statens helsetilsyn har vært revisjonsleder ved alle tilsynene. Ved ett tilsyn deltok en observatør fra Luftfartstilsynet. Revisjonslagenes sammensetning framgår av oversikten nedenfor:
- Bergen kommune - Bergen lufthavn Flesland (23. april 2003)
- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
  - Merete Steen, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
  - Svein Hindal, assisterende fylkeslege, Helsetilsynet i Hordaland
  - Karin Harris, fylkessjukepleiar, Helse-tilsynet i Hordaland
- Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (systemrevisjon) (19. mars 2003)
- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
  - Merete Steen, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
  - Ingebrigt Bruheim, assisterende fylkeslege, Helsetilsynet i Akershus
- Sandefjord kommune - Sandefjord lufthavn Torp (25. april 2003)
- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
  - Pål Børresen, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
  - Svein-Erik Ekeid, seniorrådgiver, Helse-tilsynet i Vestfold
  - Anne-Birgitte Andersen, underdirektør, Helsetilsynet i Vestfold
- Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (verifikasjon) (14. april 2003)
- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
  - Merete Steen, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
  - Per Helge Måseide, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
  - Bjørg Ulset, underdirektør, Luftfartstilsynet (observatør)
- Sola kommune - Stavanger lufthavn Sola (28. april 2003)
- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
  - Per Helge Måseide, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn

- Sigmund Hus, assisterende fylkeslege, Helsetilsynet i Rogaland

Stjørdal kommune - Trondheim lufthavn
Værnes (7. mai 2003)

- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
- Bjørn Jamtli, rådgiver, Statens helsetilsyn
- Ingrid Selnes Haugdahl, fylkessykepleier, Helsetilsynet i Nord-Trøndelag
- Bente Molde, rådgiver, Helsetilsynet i Nord-Trøndelag

Kristiansand kommune - Kristiansand luft-
havn Kjevik (9. mai 2003)

- Magnar Kleppe, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn (revisjonsleder)
- Pål Børresen, seniorrådgiver, Statens helsetilsyn
- Kristian Hagestad, fylkeslege, Helsetilsynet i Vest-Agder

5 Metode og tema

Seks av tilsynene er gjennomført som systemrevisjoner og et som verifikasjon. Tilsynene var avgrenset til om kommunene hadde planer og ressurser til å kunne håndtere situasjoner der det forelå mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer flyplassen. I tillegg ble det undersøkt om smittevern hadde vært tema under beredskapsøvelser i kommunene i løpet av de siste årene.

6 Funn – avvik og merknader

6.1 Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (systemrevisjon)

Avvik 1

Ullensaker kommunes smittevernberedskap ved Oslo Lufthavn Gardermoen er ikke tilstrekkelig, på grunn av på grunn av manglende tilrettelegging av tiltak, manglende samordning og oppdatering av planverket, manglende øvelser og usikkerhet om kommunens beredskapsressurser innen smittevern er store nok.

Avvik fra følgende myndighetskrav:

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) § 7-1 Kommunens oppgaver og § 7-2 Kommunelegens oppgaver, jf. også § 1-1 Lovens formål.

Avviket er basert på følgende observasjoner:

- Kommunens karantene- og smittevernplanen for Oslo Lufthavn Gardermoen finnes i to ulike versjoner. Det var uklart hvilken versjon som gjelder.
- I forbindelse med SARS - epidemien har Ullensaker kommune oppdatert (med kulepenn) telefonisk varslingsliste i den eldste versjonen av planen (mai 1997)
- I oppdatert varslingsliste (se punktet ovenfor) er helsesjefen (sykepleier) oppgitt som stedfortreder for smittevernlegen. Gjennom en ikke-formalisert ordning viser det seg at en privatpraktiserende lege har påtatt seg denne funksjonen.
- Varslingslisten i kommunens karantene- og smittevernplan viser til Akershus fylkeskommune der Helse Øst RHF nå er ansvarlig.

- Varslingsstrinnene i "Initial varslingsliste. Flyplassen" i kommunens "Karantene- og smittevernplan for Oslo Lufthavn Gardermoen" datert 3. april 1998 avviker på flere punkter fra praksis.
- Behovet for å revidere kommunens "Karantene- og smittevernplan for Oslo Lufthavn Gardermoen" har lenge vært kjent for kommunens ledelse uten at noe er gjort.
- Ambulansetjenesten ved Oslo Lufthavn Gardermoen har to ulike versjoner av kommunens "Karantene- og smittevernplan for Oslo Lufthavn Gardermoen" blant sine styrende dokumenter.
- Meldinger om syke personer om bord i fly inneholder som oftest ingen opplysninger om hva slags sykdom det dreier seg om. Flykapteinen sender som regel slike meldinger til kontrolltårnet like før landing. Ved meldinger om syke passasjerer om bord i fly varsler kontrolltårnet brannvakta, som sender brannpersonell for å vurdere den syke. Flyet tømmes som regel for passasjerer før den syke blir tilsett (av brannpersonellet). Den første vurdering av syke passasjerer i flyet eller ved "gaten" gjøres derfor ikke av helsepersonell. Ved behov for bistand tar brannpersonellet kontakt med ambulansepersonellet på vakt på flyplassen, som i sin tur kan kontakte AMK - sentralen og lege på ambulanshelikopteret (Ahus).
- Smittevernlegen i kommunen kan kontaktes av AMK - sentralen ved behov. Når dette eventuelt skjer, vil flyet som regel være tømt for passasjerer og kanskje har passasjerene forlatt flyplassen.

- I løpet av de siste årene er det ikke avholdt øvelser ved Oslo Lufthavn Gardermoen der den kommunale smittevernberedskapen er blitt utprøvd.

6.2 Ullensaker kommune - Oslo lufthavn Gardermoen (verifikasjon)

Avvik 1

Mangler ved tilretteleggingen av tiltak for varsling av kommunelegen og manglende ordning med stedfortreder for kommunelegen medvirker til at Ullensaker kommunes smittevernberedskap ved Oslo Lufthavn Gardermoen ikke er tilstrekkelig.

Avvik fra følgende myndighetskrav:

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) § 7-1 Kommunens oppgaver og § 7-2 Kommunelegens oppgaver, jf. også § 1-1 Lovens formål.

Avviket er basert på følgende observasjoner:

- Ullensaker kommune mangler oppdatert smittevernplan for Oslo Lufthavn Gardermoen.
- Ullensaker kommune mangler formalisert stedfortrederordning ved kommunelegens fravær.
- Etter gjeldende varslingsplan ved Oslo Lufthavn AS skal Ullensaker kommunes legevakt varsles ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom ved flyplassen. Vaktlegene mangler skriftlige prosedyrer og opplæring for håndtering av situasjoner der det er mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer flyplassen.
- Det er ikke avholdt øvelser der den kommunale smittevernberedskapen ved Oslo Lufthavn Gardermoen er utprøvd.

6.3 Bergen kommune - Bergen lufthavn Flesland

Avvik 1

Mangelfulle rutiner for å ivareta informasjon, smittevernveiledning og smitteoppsporing, samt manglende opplæring av legevaktlegene som skal rykke ut til flyplassen i situasjoner med mistanke om alvorlig allmenn-

farlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly medvirker til at Bergen kommunes smittevernberedskap ved Bergen Lufthavn Flesland ikke er tilstrekkelig.

Avvik fra følgende myndighetskrav:

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) § 7-1 Kommunens oppgaver og § 7-2 Kommunelegens oppgaver, jf. også § 1-1 Lovens formål.

Avviket er basert på følgende observasjoner:

- Ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Bergen Lufthavn Flesland skal en lege ved Bergen Legevakt rykke ut til flyplassen og sørge for at de(n) mistenkt syke blir undersøkt og behandlet. Videre skal denne legen vurdere og iverksette nødvendige smitteverntiltak i forhold til de øvrige passasjerer og besetning. Ved behov kan smittevernlegen i Bergen, smittevernkoordinerende lege ved sykehushygieneisk avdeling eller infeksjonsmedisinsk bakvakt ved Haukeland sykehus kontaktes.
- Blant de legene som har i oppgave å rykke ut til Bergen Lufthavn Flesland inngår 80 – 100 allmennleger eller sykehusleger som til vanlig ikke har sin faste arbeidsplass ved Bergen Legevakt. Det er ikke utarbeidet prosedyrer eller andre hjelpemidler for denne delen av legenes oppgaver. Legenes opplæringsbehov på området er ikke vurdert og ingen relevant opplæring er gitt.
- Smittevernlegen i Bergen skal ikke rutinemessig varsles ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Bergen Lufthavn Flesland.
- Smittevernlegen i Bergen har ingen formelt utpekt stedfortreder unntatt i sommerferien. Smittevernlegen i Bergen er tilgjengelig i vanlig arbeidstid. For øvrig er det ingen beredskapsordning.
- Det er fra helsetjenestens side ikke tilrettelagt skriftlig informasjonsmaterieell til passasjerer og andre ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Bergen Lufthavn Flesland.
- Det er manglende koordinering av helsetjenestens og flyplassens beredskapsprosedyrer for situasjoner med mistanke om

alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Bergen Lufthavn Flesland.

6.4 Sandefjord kommune - Sandefjord lufthavn Torp

Merknad 1

Opplæring av legevaksleger for å forberede disse til å takle situasjoner med mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning om bord på fly som ankommer flyplassen er ikke gjennomført. Tiltak for å forberede registrering av nødvendige personopplysninger på medpassasjerer i situasjoner med mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning om bord på fly som ankommer flyplassen er ikke gjennomført.

Merknaden er basert på følgende observasjoner:

- Sandefjord kommune har smittevernplan vedtatt 1. august 1999 og revidert smittevernplan for Sandefjord lufthavn Torp, Sandefjord kommune datert 24. april 2003.
- Sandefjord kommune har konstituert smittevernlege og stedfortreder for smittevernlegen. Det er ingen formalisert vaktordning for å ivareta smitteverngavene, men de to aktuelle legene er stort sett tilgjengelige.
- Under tilsynet ble smittevernplanen for Sandefjord lufthavn Torp endret slik at smittevernlegen eller stedfortreder for smittevernlegen skal varsles umiddelbart av Sandefjord kommunes legevakt. En av disse legene kan da rykke ut til flyplassen.
- Kommunen vil iverksette opplæringstiltak innen smittevern for legevakslegene.
- Kommunen hadde i løpet av de siste dagene før tilsynet gjennomført en stabsovelse for håndtering av situasjoner med mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning om bord på fly som ankommer flyplassen.
- Det var nylig avholdt to møter mellom Sandefjord kommune og Sandefjord lufthavn AS for oppdatering og samordning av aktuelle beredskapsplaner.

6.5 Sola kommune - Stavanger lufthavn Sola

Avvik og merknader

Det ble ikke påpekt avvik eller gitt merknader ved tilsynet.

6.6 Stjørdal kommune - Trondheim lufthavn Værnes

Avvik 1

Stjørdal kommunes smittevernberedskap ved Trondheim lufthavn Værnes er ikke tilstrekkelig på grunn av uklare rutiner for varsling av smittevernlegen og smittevernlegens stedfortreder, manglende opplæring av legevakslegene som skal rykke ut til flyplassen og fordi det ikke er gjennomført øvelser med smittevern som tema.

Avvik fra følgende myndighetskrav:

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) § 7-1 Kommunens oppgaver og § 7-2 Kommunelegens oppgaver, jf. også § 1-1 Lovens formål.

Avviket er basert på følgende observasjoner:

- Ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Trondheim lufthavn Værnes skal lufthavnen varsle Stjørdal kommunale legevakt. Legevakslegen rykker så ut til flyplassen og sørger for at de(n) mistenkt syke blir undersøkt og behandlet. Videre skal denne legen vurdere og iverksette nødvendige smitteverntiltak i forhold til de øvrige passasjerer og besetning.
- Legevaktordningen ivaretas av ca 15 leger, hvorav de fleste er allmennleger i Stjørdal kommune. Legenes opplæringsbehov på området er ikke vurdert og ingen relevant opplæring er gitt. SARS har imidlertid vært omtalt på et legemøte i kommunen nylig.
- Det fremgår ikke av gjeldende varslingsrutine at smittevernlegen eller stedfortreder rutinemessig skal varsles i slike situasjoner.
- Det er utpekt stedfortreder for smittevernlegen. Det er ingen beredskapsordning for disse legene til å ivareta smittevernfunksjoner.

sjonen utenom vanlig arbeidstid.

- Smittevernlegens myndighet er ikke formelt delegert til stedfortreder eller andre leger i kommunen.
- Det er ikke gjennomført øvelser med smittevern som tema.
- Kommunen mangler rutiner for oppdatering/revisjon av smittevernplanene.
- Det er manglende koordinering av kommunens og spesialisthelsetjenestens beredskapsplaner innen smittevern.
- Kapittel for melderutiner (3.1) i smittevernplan for Stjørdal kommune er ikke oppdatert med hensyn til navn og telefonnummer.

6.7 Kristiansand kommune - Kristiansand lufthavn Kjevik

Merknad 1

Kristiansand kommunes planer og prosedyrer for smittevernberedskapen ved Kristiansand Lufthavn Kjevik fraviker på flere punkter de faktiske varslingsrutiner, ansvarsforhold og praksis.

Merknaden er basert på følgende observasjoner:

- Ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning på fly som ankommer Kristiansand lufthavn Kjevik skal trafikkledelsen varsle Kristiansand legevakt (telefon 380 76 900). Legevakten varsler AMK (telefon 380 73420) ved behov for ambulanse og eventuelt legefølge.
- I følge prosedyre ved legevakten skal legen ved legevakten avgjøre hvordan pasienten skal behandles. Deretter skal Fylkesmannens helseavdeling varsles. Ved mistanke om SARS eller annen alvorlig smittsom sykdom skal smittevernlegen i Kristiansand varsles. I kommunens smittevernplan finnes oversikt over hvordan smittevernlegen eller stedfortredere kan nås.
- I følge Smittevernplan for Kristiansand lufthavn Kjevik, Kristiansand kommune datert 2. mai 2003 og prosedyre ved legevakten (Beredskap mot smittsomme sykdommer hos passasjerer ved Kristiansand lufthavn datert 4. april 2003) skal en lege

ved Kristiansand legevakt rykke ut til flyplassen og sørge for at de(n) mistenkt syke blir undersøkt og behandlet. Videre skal denne legen vurdere og iverksette nødvendige smitteverntiltak i forhold til de øvrige passasjerer og besetning. Smittevernlegens rolle i slike saker er etter ovenfornevnte plan og prosedyre uklar, selv om det på et annet sted i planen klart fremgår at myndigheten til å holde tilbake passasjerer på flyplassen tilligger kommunestyret, eller kommunelegen i hastesaker. I følge gjeldende planer er det legevakslegen som skal stå for den smittevern faglige oppklaring ved flyplassen. Smittevernplan for Kristiansand lufthavn Kjevik, Kristiansand kommune legger opp til at legevakslegen ved behov skal kontakte Smittevernvakta ved Folkehelseinstituttet for faglig rådgivning.

- I situasjoner der tilfeller med alvorlig allmennfarlig smittsom blir meldt til legevakten varsles smittevernlegen i Kristiansand eller stedfortreder vanligvis på et tidligere tidspunkt enn det kommunens planer og prosedyre beskriver. Smittevernlege eller stedfortreder vil i situasjoner der det er nødvendig, stå for smitteoppfølging, oppfølging, rådgivning og informasjonstiltak, mens legevakslegen vil ta seg av behandlingen av de(n) syke.

7 Oppsummering av funnene og oppfølging av avvikene

I en kommune var ikke smittevernplanen tilstrekkelig oppdatert. Etter det første tilsynet fikk kommunen laget en egen smittevernplan for flyplassen. I tre kommuner var ikke varslingslistene tilstrekkelig oppdatert. I tre kommuner var ikke smittevernplanene tilstrekkelig samordnet med samarbeidspartnerens beredskapsplaner. I to kommuner var det lite å utsette på planverket.

Ingen av kommunelegene hadde beredskapsordning i forhold til smittevernoppgavene³, selv om det bare er kommunelegen (smittevernlegen) som har myndighet til å fatte hastervedtak etter smittevernloven. I tre av kommunene var det imidlertid etablert en ordning der kommunelegen eller stedfortreder alltid var tilgjengelig. To kommuner hadde ikke utpekt stedfortreder for kommunelegen (smittevernlegen). I tre kommuner skulle ikke kommunelegen rutinemessig varsles ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom om bord på fly.

Tre kommuner baserte seg på at en legevaktslege skulle varsles og rykke ut til flyplassen og håndtere situasjoner med mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning om bord på fly som ankom flyplassen. Ingen av disse kommunene hadde utarbeidet prosedyrer for denne oppgaven, gitt opplæring til legene eller avholdt øvelser der denne type smittevernoppgaver hadde vært tema. De tre andre kommunene hadde lagt opp til at det var kommunelegen (smittevernlegen) eller stedfortreder som skulle varsles og rykke ut til flyplassen.

I tre av kommunene var det gjennomført beredskapsøvelser der smittevern inngikk som tema.

De avvikene som ble påpekt ved disse tilsynene er fulgt opp av Helsetilsynet i de respektive fylkene. Vi er kjent med at avviket som ble påpekt under tilsynet i Stjørdal kommune er lukket. Helsetilsynet i Oslo og Akershus og Helsetilsynet i Hordaland har foreløpig ikke mottatt informasjon som bekrefter at de avvikene som ble påpekt ved tilsynene i Ullensaker kommune og Bergen kommune er lukket.

3) Det er ikke noe krav i smittevernloven om at kommunen skal ha beredskapsordning innen smittevernet.

8 Vurdering

Selv om antallet kommuner (og flyplasser) er lavt, så tror vi at vi likevel har greidd å frem-skaffe en rimelig representativ oversikt over relevante deler av smittevernberedskapen i kommuner som har flyplass med utenland-straftikk.

Ved disse tilsynene fant vi mangler ved planverket i fire av seks kommuner. Disse manglene svekket etter vårt skjønn smitte-vernberedskapen i betydelig grad i tre kom-muner. Manglende oppdatering av varslings-lister, manglende samordning av planene med samarbeidende etater og manglende øvelser vurderes som mest alvorlig. Vi mener videre at det ikke er forsvarlig at tre kommu-ner baserer seg på at legevaktsleger skal håndtere akutte smittevernsituasjoner på fly-plasser uten nødvendige forberedelser. Med forberedelser menes utvikling av faglige prosedyrer, gjennomføring av nødvendig opplæring, beredskapsøvelser og delegasjon av nødvendig myndighet.

Etter vår vurdering var ikke kommunens smittevernberedskap ved flyplassen forsvar-lig i tre av de seks kommunene tilsynet om-fattet. Dette skyldtes blant annet manglende rutiner for løpende oppdatering av varslings-lister, samt manglende øvelser som kunne ha avslørt svakhetene ved de løsninger som var valgt.

9 Tilrådinger

På grunnlag av erfaringene fra tilsynet vil vi foreslå følgende tiltak:

1. Det bør vurderes om det skal gis veiledende normer for hvor ofte smittevernplaner og varslingslister skal oppdateres. Oppdatering er særlig viktig for de deler av planen som omfatter kommunens beredskap på smittevernområdet. Det er spesielt viktig at varslingslister oppdateres så ofte at de til enhver tid inneholder korrekte navn, adresser og telefonnummer.
2. Det bør vurderes om de sentrale myndigheter - på en hensiktsmessig måte - skal gjøre kommunene oppmerksom på at tiltakene i smittevernplanene må være formålstjenlige og realistiske og ikke minst effektive i forhold til det man ønsker å oppnå. Dette kan skje gjennom evaluering av planer og tilgjengelige ressurser og tilstrekkelig hyppige og realistiske øvelser.

De kommunene som baserer seg på at legevaktsleger skal rykke ut til flyplassen for å ivareta kommunens oppgaver ved mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom blant passasjerer eller besetning om bord på fly som ankommer flyplassen, må sørge for at det utarbeides rutiner for slike oppdrag, at legene gis opplæring, at det gjennomføres tilstrekkelige øvelser om temaet og at fullmaktsforholdene er tilstrekkelig avklart jf ”hastebestemmelsen” i smittevernloven § 4-1.

3. Myndigheten til å fatte hastevettdtak etter smittevernloven § 4-1 (Møteforbud, stenging av virksomhet, begrensning i kommunikasjon, isolering og smittesanering) er lagt til kommunelegen. Det bør vurderes om kommunene skal oppfordres til å velge løsninger som innebærer at kommune-

legen (smittevernlegen) eller stedfortreder regelmessig varsles og selv tar ledelsen i situasjoner med mistanke om alvorlig allmennfarlig smittsom sykdom i kommunen.

4. Etter smittevernloven § 7-2 bør alle kommuner utpeke stedfortreder for kommunelegen (smittevernlegen). Det bør vurderes om betydningen av denne bestemmelsen skal tydeliggjøres for kommunene.

Helsedepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:
2004/127 II RAN/-

DATO: / DATE:
9. februar 2004

Kommunenes smittevernberedskap ved seks flyplasser med internasjonal trafikk

Vedlagt oversendes oppsummeringsrapport for tilsyn våren 2003 med kommunenes smittevernberedskap ved seks flyplasser med internasjonal trafikk (Gardermoen, Flesland, Torp, Sola, Værnes og Kjevik).

Rapporten omfatter bl a oppsummering av funnene og oppfølging av avvikene, samt vurdering og videre tilrådinger.

Alle kommuner med flyplasser som har internasjonal flytrafikk får tilsendt rapporten t.o.

Med hilsen

Lars Hanssen
helsedirektør

Magnar Kleppe
seniorrådgiver

Saksbehandler: Ruth Andresen, tlf.: 21 52 99 76

Kopi: Sosial- og helsedirektoratet
Folkehelseinstituttet
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Luftfartstilsynet
Avinor

Ullensaker kommune
Kristiansand kommune
Sola kommune
Karmøy kommune
Bergen kommune
Giske kommune
Stjørdal kommune
Tromsø kommune
Nord-Aurdal kommune
Sandefjord kommune

Rapport fra Helsetilsynet

Utgivelser 2003

1/2003 På feil sted til rett tid? Korridorpasienter og utskrivningsklare pasienter i indremedisinske avdelinger - kartleggingen 2002 og utviklingen 1999-2002 (februar 2003)

2/2003 Kartlegging av tilgjengeligheten til lege – ”Når hjelpen kan vente litt” (februar 2003)

3/2003 Oppsummering etter tilsyn med smittevernet i intensivavdelinger september 2002 (februar 2003)

4/2003 Oppsummering av landsomfattende tilsyn med helse-tjenester til barn og unge med psykiske problemer i 2002 (mars 2003)

5/2003 Styrket smittevern i kommunene - sluttrapport fra prosjektet (februar 2003)

6/2003 Der det er hjerterom... Kartlegging av belegg i psykiatriske akuttavdelinger 2002 (mai 2003)

7/2003 Kartlegging av kommunenes beredskap på smitte-vernområdet pr. juni 2003 (august 2003)

8/2003 Helsetilsynets bidrag til statusrapport om fastlege-ordningen (september 2003)

9/2003 Kommunale helsetjenester i pleie- og omsorgs- sektoren – tilsynserfaringer 1998-2003 (oktober 2003)

10/2003 Pleie- og omsorgstjenesten i kommunene: Tjenestemottakere, hjelpebehov og tilbud (oktober 2003)

11/2003 Rapport til Helsedepartementet om Helsetilsynets oppfølging i Dent-O-Sept saken (oktober 2003)

Utgivelser 2004

1/2004 Oppsummering etter tilsyn med kommunenes smittevernberedskap ved 6 flyplasser med internasjonal flytrafikk. Mars - mai 2003 (februar 2004)

2/2004 Fortsatt for fullt. Korridorpasienter og utskrivnings-klare pasienter i indremedisinske avdelinger. Kartlegging 2003 og utvikling 1999-2003 (februar 2004)

3/2004 Oppsummeringsrapport for landsomfattende tilsyn med pasientrettigheter i somatiske poliklinikker (februar 2004)

4/2004 Oppsummering av tilsyn i 2003 med spesialisthelse-tjenester til voksne med psykiske problemer (februar 2004)

5/2004 Tannhelsetjenesten i Norge. Omfanget av den offentlige tannhelsetjenesten for de prioriterte gruppene og bemanningssituasjonen i tannhelsetjenesten (mars 2004)

Serien ble etablert i 2002. Alle utgivelsene i serien finnes i fulltekst på Helsetilsynets nettsted www.helsetilsynet.no. Enkelte utgivelser finnes i tillegg i trykt utgave som kan bestilles fra Helsetilsynet, Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo, tlf. 21 52 99 00, faks 21 52 99 99, e-post postmottak@helsetilsynet.no.

Tilsynsmeldinger fra Helsetilsynet

Tilsynsmelding er en årlig publikasjon fra Helsetilsynet. Den benyttes til å orientere omverdenen om saker som er sentrale for sosial- og helsetjenestene og for offentlig debatt om tjenestene. Tilsynsmeldingen gir uttrykk for Helsetilsynets syn på sosial- og helsetjenestene i landet og er et viktig policydokument.

Tilsynsmeldinger fra og med 1997 finnes i fulltekst på www.helsetilsynet.no. De nyeste kan også bestilles i trykt utgave fra Helsetilsynet.

I serien *Rapport fra Helsetilsynet* formidles resultater fra tilsyn i sosial- og helse-tjenesten.

Serien ble etablert i 2002 og utgis av Statens helsetilsyn. Alle utgivelser i serien finnes i fulltekst på www.helsetilsynet.no.

Rapport fra Helsetilsynet 1/2004

**Oppsummering etter tilsyn med kommunenes smittevernberedskap ved 6 flyplasser med internasjonal trafikk
Mars - mai 2003**

I rapporten oppsummerer Helsetilsynets syv tilsyn med vertskommuners smittevernberedskap ved seks flyplasser med internasjonal trafikk. Tilsynene ble gjennomført våren 2003. Bakgrunnen var Helsedepartementets oppdrag til Helsetilsynet om å gjennomføre tilsyn med Oslo Lufthavn, Gardermoen, i forbindelse med den nylig oppståtte sars-epidemien. Tilsynet ble senere utvidet til fem andre lufthavner med stor internasjonal trafikk.

Ved tilsynene fant Helsetilsynet mangler ved planverket i fire av seks kommuner. I tre av disse ble ikke kommunenes smittevernberedskap ved flyplassene vurdert som forsvarlig.

Rapporten redegjør for oppfølgingen av manglene og avvikene samt Helsetilsynets vurderinger og videre tilrådinger.